SANCI

Sessiz Hikâyeler

Bahtiyar Aslan

YAYIN NU: 1588
EDEBÎ ESERLER: 830

T.C. KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI
SERTİFİKA NUMARASI: 16267

ISBN: 978-625-408-000-5

www.otuken.com.tr | otuken@otuken.com.tr

ÖTÜKEN NEŞRİYAT A.Ş.®
İstiklâl Cad. Ankara Han 65/3 • 34433 Beyoğlu-İstanbul
Tel: (0212) 251 03 50 • (0212) 293 88 71 - Faks: (0212) 251 00 12

Editör: Göktürk Ömer Çakır

Son Okuma: Esin Hamamcı

Kapak Tasarımı: Ceyhun Durmaz

Dizgi-Tertip: Damla Acar

Kapak Baskısı: Pelikan Basım

Baskı: İmak Ofset Basım Yayın San. ve Tic. Ltd. Şti.
Sertifika Numarası: 12531 Tel: (0212) 444 62 18

İstanbul- 2020

Kitabın bütün yayın hakları Ötüken Neşriyat A.Ş.'ye aittir. Yayınevinden yazılı izin alınmadan, kaynağın açıkça belirtildiği akademik çalışmalar ve tanıtım faaliyetleri haricinde, kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz; hiçbir matbu ve dijital ortamda kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

BAHTİYAR ASLAN; 15.04.1971'de Elbistan'da doğdu. İlkokulu köyünde, ortaokulu Elbistan'da, liseyi Kahramanmaraş'ta tamamladı (1988). Fırat Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünü bitirdi (1994). 1998'de yüksek lisansını, 2009'da doktorasını tamamladı. Ardahan Üniversitesi ve İstanbul Kültür Üniversitesi'nde çalıştı. *Türk Edebiyatı, Hece, Hece Öykü, Yedi İklim, Bizim Külliye, Dergâh, Nilüfer, Mühür* gibi dergilerde makale, şiir, öykü, röportaj ve denemeleri yayınlandı. Şu an Bandırma On Yedi Eylül Üniversitesinde görev yapmakta olan Aslan, 2014'ten beri *Türk Edebiyatı* dergisinin genel yayın yönetmenliğini sürdürmektedir.

Eserleri:
Su (şiir) 2004.
Kalaycının Dediği (şiir) 2015.
Günebakan-Yeni Türk Edebiyatı Değerlendirmeleri (eleştiri) 2012.
Sessiz Hikâyeler-Cennetin Son Saatleri (hikâye) 2015.
Sessiz Hikâyeler-Kentin Haberi Yok (hikâye) 2012.
Muhan Bali'ye Mektuplar (araştırma-inceleme) 2015.
Bitmeyen Röportajlar (röportaj) 2017.
Üç Akrep Zamanı (Azeri Türkçesiyle Hikâyeler) Bakü, 2019.
Türkçenin Nöbetini Tutmak-Zeynel Beksaç ve Şiiri (araştırma-inceleme) 2019.

İÇİNDEKİLER

Kaplumbağa / 9

•

Böyle Böyle Sebepsiz / 27

•

Vakit Var Daha / 35

•

Kule / 45

•

Kuyu / 57

•

Kül/L / 67

•

Gözlük / 75

•

Bunamak / 83

•

Sancı / 103

•

İki Okum Var / 119

•

Ormanda / 129

KAPLUMBAĞA

I

GECE. Yola çıktım. Henüz erken. Fakat sokaklar bomboş. Bir süre yürüyeceğim. Yolculuk sonra. Soğuk ısırıyor. Montumun içine iyice büzüşüyorum. Sırtımda kronik bir sancı var. Soğuk ve nemli havalara duyarlı. Bu yüzden bu şehirden gitmem lazım. Büzüştükçe ağrı tekrarlıyor, katlanıyor. Soğuk ve nemsiz bir iklimde yahut sıcak ve nemli, sıcak ve nemsiz bir iklimde bu illetten kurtulacakmışım. Doktor öyle diyor; "Sırtındaki etler pastırma gibi olmuş, masaj yapılması gerekiyor, fizik tedavi…" filan. Alelade masajla da olmazmış. Nazikçe yapılmalı ve eti daha fazla sıkıştırmamalıymış. Dinlemiştim uzun uzun. Bir de stres yasak. Benim besin kaynağım stres. Biricik stresim benim. Bunun için karımın, iş arkadaşlarımın, ailemin durumumu anlaması ve ihtimam göstermesi gerekiyor. İmkânsız.

Bir karara vardım ama karıma da, çocuklarıma da açıklamadım henüz. Onlar için belki de zor olacak. Nereden ve nasıl baktıklarına da bağlı. Bir tatil, uzun bir tatil gibi düşünüp mutlu olabilirler. Yeni yerler, yeni insanlar kimileri için hep heyecan vericidir. Öyle insanlar mı karım ve çocuklarım, bilmiyorum. Pek az tanıyorum onları. Kucağımda büyüyen çocuklarımı pek az tanıyorum. İtiraf etmek zor belki ama öyle. Suçlusu ben değilim. Belki de benim. Buna çabucak bir cevap bulmak imkânsız. İmkânsız demişken… Hayatımda o kadar çok imkânsız var ki. Oturup bir bir saysam günler sürer.

Çocuklarımı tanımıyorum yeterince. Karımı da. Çünkü ve belki de, -çünkü veya belki de şeklinde de olabilir bu- tanımak denen şeye yüklediğim anlam, birini gerçekten tanıdığımı söylememe engel oluyor. Sürekli değişen bir varlığı gerçekten tanımanın mümkün olduğuna inanamıyorum. Bir gün, hatta bir saat önce "canım" diyen bir varlık, sana bir gün, bir saat hatta bir an sonra "hayvan" diyebiliyor. Sebep o kadar da önemli değil. Zaten hayvanlara hayvan dendiğinde gücenmeleri de mümkün değil. Bir kere bunu kabul edip kabuğuna çekilmek en iyisi. Bir kaplumbağa gibi. Ara sıra kafanı çıkarıp havayı koklayabilirsin. Tehlike yoksa neşeli birkaç adım atmanın bir mahzuru yok. Ama hayvansın işte sonunda. Buna alışman gerek. En iyisi fazla ayakaltında dolaşmamak. Seni ne kadar az görürlerse o kadar az yüzleşirsin hayvanlığınla. Sana o kadar az "hayvan" denir. Hitap önemli tabii.

Yolculuğu bir kaplumbağa gibi planlamadım. Belki gece olduğu için bir kirpi gibi planlamak denebilir buna. Fakat doğrusu ikisinin planının farkını bildiğimi söyleyemem. Belki yavaş ama anlamlı bir yürüyüştür kaplumbağanınki. Her adımının hakkını vererek yürüyen hayvan… Aslında ortada gerçek bir plan da yok. Bir karar var. Her an cayabileceğim bir karar. Bana hayvan olduğumu ihtar ettiklerinde itaat etmekten başka çare bulamayabilirim. Ama insan muamelesi görürsem kararımı ilan ve izah ederim. Planı sonra yaparız. Beraber gideceksek –bunun tek şartı bana hayvanmışım gibi davranmaktan vazgeçmeleridir- planı da beraber yapmalıyız. Hayır, benim gidişimi kendileri için bir ödül gibi algılayacak ve karaltımdan kurtulacaklarsa tek başına bir plan yapmam gerekecek. Hangisini tercih ederim, onu bile bilmiyorum.

Evin güneyindeki küçük parkın içinden geçiyorum. Park değil aslında, belediyenin park yapılacak vaadiyle işaretlediği bir yer. Günlerdir yağan yağmur toprağı yumu-

şatmış. Ayakkabım birkaç adımda ağırlaştı. Yola çıkarken kaldırımın kenarına sürterek çamurlardan kurtulmaya çalıştım. Asfaltın yıkandığı karanlıkta bile belli oluyor. Yolun karşı kıyısında büyük bir yazlık kahve var. Yaz geceleri geniş bahçesinde, çimenlerin üstüne kurulan masalarda soğuk gazoz içilen, dondurma yenilen bir yer burası. Daha doğrusu benim için anlamı bu iki eylemden ibaret. Bahçe çocuklarla dolu. Çığlık çığlık bağırıyorlar. Renk renk fenerlerle süslemişler her yeri. Yolun iki yanı park etmiş arabalarla dolu. Şu çığlık atan çocukların velilerine ait olmalı. Arada bir şeyler patlıyor, patlamayla birlikte çığlıklar daha da yükseliyor. Çocukları çok severim. Cıvıltılarını da. Ama çocuk ağlamasına ve çığlığına hiç tahammül edemem. Onlar beni sever mi, bilmiyorum.

Birazdan yağmur başlayacak. Bulutların yağmur yüklü olduğu karanlıkta bile belli. Bu kadar gri bulut görmedim. Bütün gökyüzünü kaplamışlar. Şehrin ışıkları gidip onlara çarpıyor ve geri dönüyor. Her yer olması gerekenden daha aydınlık bu yüzden. Birazdan gök gürleyecek ve çevik bir yılan dili gibi şimşekler dolaşacak bulutların arasında. Şemsiyemi yanıma almadım. Bilerek almadım. İyice ıslanacağım şüphesiz. Sahilde rüzgâr da vardır. Her zaman var çünkü. Doktorun sakınmamı söylediği şeyler, nem ve rüzgâr, bir de stres tabii, yeterince var. Eve dönerken sırtım iyice tutulmuş olacak ve büzüşerek geçip bir kanepeye yatacağım. Belki de kimse bir şey sormayacak. Hayvandır, konuşamaz ne de olsa.

Yazar olmak için epeyce geciktiğimi biliyorum. Fakat iyi bir okur oldum her zaman. Yazmaya da okurken, okuduklarımın etkisiyle heveslendim. Ama benim yaşımda şaheser yazan belki de sadece Tolstoy'dur. Herkesin yazmayı bıraktığı yaşta başlamak bana korkutucu ve anlamsız geliyor. Fakat karım yazmam için beni sürekli teşvik ediyor. Çocuklarım da. Hayır, o türlü değil. Benim yetenekli ol-

duğuma inandıklarını sanmıyorum. Öyle olsam bile buna dünyada en son onlar inanır. Ne büyük sevgi ama! Beni horlayarak, aşağılayarak bir sürü malzeme veriyorlar bana. Yoksa bir hayvan olmak asla aklıma gelmezdi. Uzun bir sefere çıkmak da… Bir sürü planlar yapıyorum. Realist bir yazar için ele geçmez detaylar var. Onların dökümü bile bir romancıyı ihtiraslandırabilir. Ama bunları yazmayacağım. Hep zihnimde çoğaltacağım. Her gün yeniden temize çekeceğim ve kimseyle paylaşmayacağım.

Çocukların çığlıkları çoktan geride kaldı. Duvar diplerine sinmiş köpekler bir dostluk işareti olarak kuyruk sallıyorlar bana. Hiçbirinin başını okşamadım. Nihayet bir hayvanım. İnsan olduğumu düşünsem belki okşarım. Sağda bir berber var. Özellikle Pazar günü tıraş olmam gerekirse ona uğruyorum. Son zamanlarda Pazar günleri tıraş olmayı alışkanlık haline getirdim gerçi. Şişman ve devamlı terleyen bir berber. Terleyen ve kokan… Beş dakikalık sakal tıraşı için bu kokuya katlanmak zorunda olmak hiç hoş değil. Berberin bitişiği, duvarları kirli bir ekmek fırını. Caddeye bakan duvarının yarıdan fazlası pencere. Çerçeveleri koyu mavi. Ama en güzel ekmeğin bu fırında piştiği söyleniyor. Geçen yılın son iftarında yakınlardaki bir bakkaldan aldığım enfes pidenin burada piştiğini çok sonra öğrendim. Alt komşum anlattı. Hep bu fırından almış ramazan boyunca. Ben, yandaki markette ekmek kalmadığı için tanışabildim bu ekmekle. Bu sene ramazana çıkabilirsem hep bu fırından alacağım. Buğdayı çok özelmiş. Konya'dan getirtiyormuş. Sert buğdaymış. İkisi de kapalı. Geçip gidiyorum. Karşıda bir peynirci var. Köy ekmeği filan da satıyor. Erişte, zeytin, zeytinyağı, tereyağı, süt -manda sütü bile var- satıyor. Sahibi hikâyeci. Bir uğradığımda üç kitabını da imzalayıp hediye etti bana. Arkadaş olduk. Ben anlattıkça hikâye yazmam gerektiğini söylüyor. Çok hikâyem varmış yazılması gereken. Bir de dilim de hari-

BÖYLE BÖYLE SEBEPSİZ

ÖTEDE, ağaçlarla bulutların –göğü kaplayan tek bir bulutun aslında- birleştiği yerde, salkım saçak bir aydınlık… Çamların, servilerin ucunda keskin ve ince saçaklanıyor aydınlık, çınarların, kestanelerin üstünde değirmi. O ince aralıktan gözüken sanki gökyüzü değil. Gri ile tuhaf, solgun bir kızıllık arasında gidip gelen bir uzaklık… Uzaklığa bakıyorum aslında. Bulutların bittiği yerde başka bir ova başlıyor. Bunu biliyorum. Yağmur şimdi o ağaçların bir yanına yağıyor. Bir yanı günlük güneşlik. Öyle sanıyorum. Tam orada, o çizgiyi çeken ağaçlardan birinin tepesinde bir kuş…

Bunları bana sen öğrettin. Ölürken bile göğsümün üstüne çiçek koymayı ihmal etmeyen bir kadın olarak, böyle bir yordamın sahibi olarak… Sonra ben öksüz kaldım. Gidip metropollere saçlarını tarayan bir kıza sarıldım. Sana kızmıştım. Hem de çok kızmıştım. Sonra güneş birden o dalların arasından sıyrılıp geldi ve odamın içine doldu. Dönüp baktım uzun uzun. Direndi gözlerim. Işığa direnmenin anlamını aradı. Toprağı arzulayan gözlerim… Senin toprağını.

Kokusunu hatırlıyorum. Her zaman koku hatırlayan bir zihnim var işte. Herkes ölür gider, kokusu kalır bende. Herkes terk eder, kokusu kalır… Bırakıp gittiğim şehirlerin, kasabaların, köylerin kokusu kalır bende. Evlerin… Bir kere girdiğim bir kasaba manifaturasının, bir peynircinin kokusunu asla unutmam.

Ben senin kimseye benzemeyen ve bir daha hiçbir yerde bulamadığım kokunla dolaştım aylarca, yıllarca. Şöyleydi…

"Şöyleydi," deyip anlattığım kokunu özlüyorum. Her neyse… Gidip o kıza sarıldım. Sarıldım ve sığındım. Birden saf, hiç konuşulmamış, hiç bilinmemiş bir koku buldum onda. Bir yanılgı olma ihtimalini öteleyerek sarıldım. Fakat o kokuyu yaratan benim arayışımdı. Hemen anladım. Ama işte o arayış o kokuyu onda yaratmıştı. Bu bile bir şeydi ve anlamlıydı. Bırakıp gidemedim. Sonbahar yağmurları yağıyor ya… Ardından dağlara kar düşüyor. Saçları ağaran ihtiyar dağlar, görmüş geçirmiş dağlar… Türküler doluyor aklıma. İşte o sıra bir rüzgâr esiyor. Bütün dağların yüzünü, bütün ovayı, ovadaki çürümüşlüğü, eskimişliği, unutulmuşluğu toplayıp getiriyor. Buz gibi. O koku senin. Senin kokun o. Ama seninki sıcak. Tek fark bu. Fakat biliyorum ki rüzgâr bu kokuyu ancak soğuk estiği zamanlarda buluyor. Ama senin kokun sıcak. Ama senin rüzgârın…

Adını hatırlamıyorum. Güneş ağaçları ve bulutu unuttu. Kendine büyük bir boşluk yarattı. Oradan bakıyor gözüme. Kulağımda ilk kez duyduğum bir müzik. Kabak kemane? Galiba… Ama bütün sesleri, bütün bildiğim türküleri… Hayır, onların yanık taraflarını toplamış tek bir seste. Çünkü son cümleyi hatırladım bugün. Sebepsizdi. "Ben sana doyamadım." Kimin annesisin sen? Nasıl bir annesin? Anne misin? Bunu bana neden söyledin? Neden söyledin ve hemen ölüverdin? Sana öldüğünü söyleyemedim ben. Sana hep ölmeyeceğini söyleyerek… İşte, o kokusunu sevdim o kızın. Gri bir pardösünün anlamı gibi göründü bana. Saçları düz ve siyahtı. Saçları ıslaktı. Hiç kurumadı. O da bana sarıldı. Öperken yanaklarının yumuşak olduğunu fark ettim. Boz bir toprak rengiyle yumuşak… Onun yanağının yumuşaklığının böyle bir rengi vardı. Sen ölürken sana sığınan rengin dirilişi… Boz bir renkle öldün sen. Her şey… Kapı ardında bekleyen melekler bile. Onları sen gösterirdin bana. Biliyor musun, gerçekten görürdüm onları. Kimseye ve hiçbir şeye benzemeyen meleklerdi on-

VAKİT VAR DAHA

VAKİT var daha.

Ağaçlar öyle söylüyor.

Toprak öyle söylüyor.

Gökyüzünün bir terzi makasının ağzında gittikçe büyüyen kesiği öyle… Sanki bir yerden çıkıp gelecek bir konuk gibi bahar. Beklenen değil, beklenmeyen, hiç gelmeyecek sanılan bir konuk gibi. Bunu sana nasıl anlatmalıyım, bilmiyorum. Anlatmalı mıyım? Buna gerek var mı? Bu bir ihtiyaç mı benim için? Hadi kendimi, varlığımı iyice ezerek, küçülterek söyleyeyim, buna muhtaç mıyım? Neden korkuyorum muhtaç olmaktan? Neden korkuyoruz? İnsan olmak muhtaç olmak değil midir biraz da? İnsanın tarifini bu kelimeden bağımsız nasıl yapabiliriz? Bunu mu düşünmeliyim şimdi? Ne gerek var. Boş vermiş bir adam olarak yaşamak daha iyi değil mi her şeye?

Kitapları çize çize okuyan ben miydim? Neden çizerdim? Çizdiğim satırları sonra ne yapardım? Dönüp dönüp okur muydum? Okuyup ezberler miydim? Kitaplar ve mevsimler… Hangisidir beni eksilten, bitiren, varlığımı dağıtan? Dağıtan?.. Cıva gibi mi? Küçük bilyeler olarak… Sağa sola büyük bir hızla kaçışan şeyler benliğimin parçaları mı? Derleyip toparlamalı mı? Bunun için mi varız, bunun için mi yaşıyoruz? Mümkün mü derleyip toparlamak? Yaşamanın anlamı bu mudur yoksa; dağılan bir varlığı?.. Ve sonra benlikten vazgeçmek? Vazgeçmek için?..

KULE

I

ASLINDA kule filan yok ortada. Basbayağı bir kuyudayım ben. Bunu kendime itiraf etmek epey zor oldu ama sonunda galiba kaçınılmaz bir hâl aldı –her gerçek gibi- ve efendice bir itirafla inadımı zarif bir savuşturmanın rüzgârına bıraktım. Tam olarak böyle yaptım, evet. Karanlık, yuvarlak, derin yahut yüksek hissi uyandıran –gerçeğin ta kendisiyken böyle bir his uyandırması hiç de mantıklı değil, üstelik zihnin yalpa yapabileceği tek alan derinlikle yükseklik arasındaki tereddüt daha doğrusu tereddütlü tercih- içinde kıvrıla kıvrıla aşağıdan yukarıya çıkan yahut yukarıdan aşağıya inen merdivenleri olan, soğuk, taş duvarlı bir boru… Kule veya kuyu olması, daha doğrusu bu ikisinden birinin kabulü –siz buna faraziye de diyebilirsiniz- derinliği veya yüksekliği, dolayısıyla da inişi ya da çıkışı belirliyor. Kuyunun içinde –siz isterseniz kulenin içinde de diyebilirsiniz- olduğunuz sürece, size dışarıdan kuyunun –dedim ya siz isterseniz kulenin diyebilirsiniz- gerçeği hakkında hiçbir bilginin ya da fikrin hatta yanılgının ulaşması mümkün değil. Hatta faraziyeniz bir yanılgıysa bile… Kaldı ki dışarıdan da kulenin kule, kuyunun da kuyu olduğuna karar vermek –hele de bunu gerekçeleriyle yapmak- o kadar kolay bir şey değildir.

Buraya nasıl geldiğimi ve neden burada olduğumu bilmiyorum. Kuyuda olduğumu –son kez "Siz kule de diyebilirsiniz," diyorum- fark ettiğim –maalesef kuyuda, kuyuda olduğunu fark etmek diye bir şey yok, kuyuda olduğunu

KUYU

KARIMIN, onurumu hiçe sayarak, ailemden bir tek kişinin bile asla bilmemesi gereken sırrımı, hem de sıradan bin sebeple, ifşa etmesinden sonra başladım kulenin inşasına. Araziyi belirlemek çok zor olmadı. Her şeyden önce karımdan ve ailemden uzak olması gerekiyordu. Bu da aslında işimi kolaylaştıran bir şeydi. Çünkü ailemin yaşadığı yerde arazi fiyatları son birkaç yıl içinde beş on kat artmıştı. Denizi gören uzak yakın her yerde apartmanlar yükseliyordu. Zaten bu apartmanlar arasında kaybolurdu yapacağım kule. Onların, yani ailem ve karımın yaşamadığı bir yerde, parayla alabileceğim herhangi bir arazi benim için uygun olurdu. Kule yapacağıma göre arazinin pek de geniş olması gerekmiyordu üstelik. Bu yüzden denizden hayli uzakta, kimselerin uğramadığı, bomboş bir platoda -dilerseniz ova diyebilirsiniz- yok pahasına bir arazi satın aldım ve işe koyuldum.

Bir mimar ya da inşaat mühendisi değilim.

Uzak bir göl kıyısından kopardığım incecik sazlarla – bunu baharda yapmalıydım ama o gölün kıyısına yaz ortasında üstelik de onurumu kıran karımın arzusu üzerine gidebilmiştim; bunun anlamı sazların kartlaşmış hatta kurumak üzere oluşlarıydı ve sazlar kurumaya en ince yerlerinden, yani diken gibi sivri uçlarından başlarlardı; bunun da bir anlamı vardı ve o anlam ellerimin kanamasından başka bir şey değildi ama vazgeçmedim- oğluma bir şapka ördüm ve bunu yaparken otuz yıl öncesinde kalmış, otuz yıldır en az otuz yıldır ama hiç tekrarlanmamış bir ustalığın parmaklarımda nasıl gizlenerek yaşamaya devam etti-

KÜL/L

KÜL rengi bir kadın… Kimi zaman boşlukta savrulur, dağılır, yere inmek için yağmur bekler. Sonra karşı dağa bulutlar yığılır, oturur şiir yazarım, o gider saçlarını küle boyatır, nedense bana Eskimoları hatırlatan bir çantayı sallayarak kapıdan girer. Sonra omuzları açılır, sol yanındaki aşı izini parmağımla yoklarım, başını geri atarak bir şarkı mırıldanmaya başlar, öylece bir ses, bir ritim, bir nağme içinde dağılıp kaybolur. Her şey küldür. "Küll," derim, bir harfi çoğaltarak. Her şey küll'dür, küll her şeydir…

Eskiden olsa, dağlara karşı oturur, akşam güneşiyle moraran sırtlarına bakar, bir gedikten kurtulup gelen, bir mendil, bir yaşmak –beyaz bir yaşmak-, bir gelinlik –beyaz bir gelinlik- oluveren bir buluta bakıp, mendilini düşüren bir kadının, yaşmağını rüzgâra kaptıran yapayalnız bir annenin, gelinliğini bir türlü giyemeyen zavallı bir genç kızın kaderine lanet okur ağlardım. Sonra bir de şiir… İyi kötü bir şiir işte. Ustalık iddiam olmadı hiçbir zaman. Ustalarını sevmedim şiirin. Yaşamanın da, sevmenin de, şiirin şarkının da acemisini sevdim. Acemileri dost tuttum hep. Öyleydi işte o da. Sevmenin, öpmenin, öpüşmenin acemisi… Sonra Bursa'ya gittim. Lüzumlu muydu? Bilmiyorum fakat acemilikle dolu bir gidişti. Otobüsün camına vuruyordu yağmur. Sessiz yağdığını biliyordum, otobüsün gürültüsü sessizliğini örterken bile.

Sabah ezanıyla indim Bursa'ya. Doğru Ulu Cami. Neden? Vakit namazı kılmışlığım yoktu oysa. Yağmura aldırmadan abdest aldım. Sonra gidip caminin ortasındaki ha-